

bizonyos ellenmondást jelent. De ettől az ellenmondástól eltekintve, melytől talán a könyvet kiadó Magyar Szemle Társaság sem tud szabadulni, Ortutay jó munkát végzett. Totalitásra törekszik a szó jobb értelmében. Állásfoglal az ellen a végzetes tévedés ellen, mintha a magyar probléma megismerése teljesen egybeesne a parasztproblémák megismerésével és ezzel a mai falukutatók egyoldalúságait akarja elhárítani. A városok és a főváros teljes megismerését is elengedhetetlennek tartja s ez helyes, mert az egész nemzet szervezetéről, funkcióiról, mai és jövőbeli feladatairól csak így kapunk egységes képet.

(Kemény Gábor)

FEGYVER S VITÉZ ELLEN. A *Korparancs* szerzője ebben az új könyvében írói munkásságának javát gyűjtötte össze az elmúlt három évből. Közel 50 kisebb-nagyobb cikk tölti ki a kötetet, melynek élén az író előadása: „A kultúra védelme“ áll. Mint hatalmas szimfónia uralja ezt a témát s a többi írás, mint visszatérő változatok árnyalják az alapmotívumot. Az alapmotívum: a szellemi ember visszahatása a politikai létformává eluralkodott szervezett-regresszió ellen. A szellem harcos embere kovácsol itt „fegyvertörő fegyvert“, s „énekel“ fegyver s vitéz ellen... A lázadó szellemember, aki felismeri, hogy a „tehetetlenség elkönyveltjei vagyunk, a világ mai tehetetlenségének, szemhunyásának elkönyveltjei“. De azontul az eszmélő szellemember, aki a felismerés eltökélttségében másokat is hozzásegít, hogy elvethessék a „tehetetlenség generációs kölöncét“ és „fegyver s vitéz anyaggal s hőssel felérő ellenfele“ lehessenek. „Sikoly vagyunk és monómánia“, mondja az író előszavában; s kifejezőbb, teljesebb szót aligha találhatnánk: tényleg monómánia.

De ezzel a mellézkengésű szóval most a legtöbbit, a legmagasabbat fejezzük ki; a megszállottság itt az író teljes, végleges azonosulását jelenti az üggyel, amelyet könyve reflektoroz. Monómánia: az író 250 oldalon keresztül szakadatlan visszatérő, megújuló változatokban mutatja be a szervezett regresszió igazi arcát, s megmutató, feltáró, leleplező ábrázolásával megállás nélkül cselekvő eszmélésre, foganatos állásfoglalásra ösztönzi az olvasót. Nem lehet kétség, az író központi gondolja, hogy éber tudatának és nyilván gomolygó álmainak is mindent betöltő tartalma, korunk molochja, a valóság és agyrem Golemje; a szervezett, politikai létformát öltött regresszió. Amely a fegyvert és vitézt akarja legfelsőbb életcéllá és formává avatni, s ebben az eltökélttségében könyörtelenül tiporja el a szellem nebántsvirágait. Itt a kitérhetetlen, parancsoló korhelyzet: a szellem védekezni kényszerül, hogy életjogát oltalmazza. Mi több, fegyvert kell kovácsolnia lemérhetetlen könnyűségű anyagából, mindennél hatékonyabb fegyvert, hogy a nyers anyag fegyver s vitéz kultuszát legyőzze. A szellemnek ebben az önvédelmi élet-halál harcában Fábry könyve nemes veretű, sujtó fegyver. A létében fenyegetett szellemember remegő, eszmélő gondja csiszolta fényessé, élessé, hajlékonyá és törhetetlenné.

Kétszázötven oldalon keresztül, ezernyi változatban tér vissza a „vezető tétel“. Idézni belőle, céltalan és meddő: el kell olvasni azoknak is, akik már előbb olvasták; mert egyre új és egyre élményesebb. Monománikus megszállottság feszítő kinja szülte meg e cikkeket, a teremtő feszültség izgalma vibrál bennünk, amelyet azonban írójuk mértéktartó önuralma, a művész tudatos formagondja fegyelmez. Különös, megragadó ellentét: belső láz és külső higgadtság. A művészt dicséri. Nyelve — a Fábryé. Szóképei gazdasága, kifogyhatatlan szófűzései meglepő, egyre új árnyalásai, lenyűgöznek. Könyve etikus tett és egyben esztétikai élmény. De legelsőben: a szellemember ébresztő, harcos üzenete a szellemhívő katonáihoz. (Neufeld Béla)